

§ 101

Invånarinitiativ om främjande av finsk design i samband med planering av markanvändningen, planläggning samt beviljande av bygglov för och genomförande av byggprojekt

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Beslut

Stadsfullmäktige beslutade i enlighet med stadsstyrelsens förslag anteckna invånarinitiativet.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Katri Erroll, förvaltningsexpert, telefon: 310 36045
katri.erroll(a)hel.fi

Bilagor

- 1 Kunnan asukkaan aloite 17.10.2015
- 2 Asemakaavan muutos
- 3 Rakennuslautakunnan lausunto
- 4 Muotoilu kaupungin toimintakentässä

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Beslutet stämmer överens med förslaget.

Föredragandens motiveringar

***** har i sitt invånarinitiativ 17.10.2015 föreslagit att Helsingfors som huvudstad i smidigt samarbete med finländska formgivarkretsar och i sista hand själv eller genom egna åtgärder ska börja mer aktivt än i nuläget främja utnyttjandet av den finska designen i planering av markanvändningen, såsom i samband med detaljplanering, beviljande av bygglov för byggprojekt och genomförande av dessa.

Enligt initiativet ska design i detta samband betraktas som ett mycket omfattande begrepp. Ett exempel på finländska designprodukter under de senaste åren är bl.a. grafisk betong, och man kan i detta sammanhang mer aktivt sträva att främja dess användning i större omfattning vid sidan av andra designprodukter.

Initiativtagaren har senare begärt att detaljplaneändringen för Uleåborgs resecentrum ska tilläggas i initiativet som ett exempel.

Stadsstyrelsen konstaterar att enligt 28 § i kommunallagen har kommuninvånarna rätt att komma med initiativ till kommunen i frågor som gäller kommunens verksamhet. Initiativtagaren ska informeras om de åtgärder som vidtagits med anledning av ett initiativ. Fullmäktige ska minst en gång om året underrättas om de initiativ som har tagits i frågor som hör till fullmäktiges befogenhet och om de åtgärder som har vidtagits med anledning av initiativen.

Enligt 25 § i arbetsordningen för stadsfullmäktige ska stadsstyrelsen årligen senast vid ett sammanträde i april underrätta fullmäktige om de initiativ som kommuninvånare har tagit i frågor som hör till fullmäktiges befogenhet och om de åtgärder som har vidtagits med anledning av initiativen. Vid behandlingen av kommuninvånarnas initiativ tillåts diskussion. Protokollet över diskussionen ska tillhandahållas av stadsstyrelsen för beaktande vid beredningen av ärendena i fråga. Beslut om enskilda initiativ tillåts inte utom i fråga om hemställningsklämmor.

Fastighetsnämnden, byggnadsnämnden, stadsplaneringskontoret, stadens konstmuseum och byggnadskontoret gav utlåtande om initiativet. De framgår av beslutshistorien och utgör bilagor. Dessutom har man kontaktat stadskansliets näringsavdelning och ekonomi- och planeringsavdelning i frågan.

Biträdande stadsdirektören för stadsplanerings- och fastighetsväsendet svarade initiativtagaren med sin skrivelse 23.3.2016 och stödde sig i sitt svar på de slutsatser som framförs i utlåtandena. Svaret framgår av beslutshistorien.

Det konstaterades i svaret att det i invånarinitiativet framförda önskemålet om främjande av design i princip är värt understöd. I stadens gällande strategi har design identifierats som en betydande förnyelsemöjlighet som påverkar stadens konkurrenskraft. Design fick en synlig roll speciellt under året 2012 som World Design Capital. Följande anges i strategiprogrammet 2013–2016: "Staden stärker Helsingfors status som designstorstad genom att använda design vid förnyelse och tjänsteutveckling." Formgivning har dessutom lyfts fram som en av Helsingfors stads nyckelsektorer som ska stödjas genom bl.a. olika utvecklingsprojekt.

Det viktigaste av de senaste projekten har varit projektet Designorienterad stad som slutade vid utgången av 2015. Stadsformgivarna inom projektet utvecklade sammanlagt ca 60 projekt med hjälp av metoder för servicedesign. Ett exempel på dessa är byggtjänsten Staras projekt Siisti työmaa (<http://www.muotoilutarinat.fi/fi/projekti/stara-helen/>). Erfa-

renheter av servicedesign har man också fått bl.a. i sammanfogning av fysiska byggnader och tjänster samt i utveckling av förortsområden. Erfarenheter har spridits bl.a. genom webbpublikationen Muotoilutarinat.fi och genom att samarbeta med Helsinki Design Week under mer än 10 år. Ett exempel på utvecklingsarbetet med finländska formgivarorganisationer kan den pågående utvecklingen av upphandlingsförfarandena för servicedesign vid Ornamo nämnas.

Staden måste dock beakta lagstiftningen i sin verksamhet och i den föreskrivs vissa restriktioner för främjande av finsk design på det i initiativet föreslagna sättet. Restriktionerna behandlas mer i detalj i byggnadsnämndens utlåtande som utgör bilaga.

I svaret konstaterades det dessutom att de synpunkter i initiativet som gäller planering av markanvändningen närmast hör till detaljplanefasen i planläggningssystemet. Enligt 54 § i markanvändnings- och bygglagen omfattar innehållskraven för detaljplaner inte egentligen strävanden att på vissa sätt främja särskilt inhemsk design i enlighet med initiativtagarens förslag. Till exempel bestämmelser som gäller användning av vissa material kan dock inkluderas i detaljplanen. Ett exempel på detta är detaljplanen för Hongasmossa i vilken man förutsatte att trämaterial ska användas.

I fråga om bygglovsprocessen för byggprojekt konstaterades det att anskaffningen av bygglov är myndighetsverksamhet som förutsätter rättsprövning. Att främja den finska designen i enlighet med initiativet är främjande för verksamheten. När förutsättningarna för tillstånd uppfylls ska tillstånd beviljas. Även då det förutsätts i detaljplanen att ett visst byggmaterial ska användas finns det i vanliga fall flera möjliga alternativ som uppfyller kraven i bestämmelsen. Man kan inte förutsätta att bara produkter som tillverkats eller designats i ett visst land duger. En myndighet kan inte kräva att bara inhemska byggprodukter ska användas om produkten uppfyller den europeiska standardnivån eller de produktkrav som i övrigt tillämpas på nationell nivå.

Målet i planeringen av stadens eget byggnadsbestånd är att säkerställa byggkvaliteten inom både nybyggnad och ombyggnad så att förhållandena i servicebyggnader blir trygga och hälsosamma. Man strävar att föredra goda, hållbara material och trygga, långvariga konstruktioner. I byggprojekt strävar man efter lösningar som är kostnadseffektiva med tanke på både investeringskostnaderna och hållbarheten.

I stadens servicebyggnader strävar man också efter estetiskt högkvalitativa lösningar. Den tekniska och estetiska byggkvaliteten i stadens byggprojekt säkras genom att använda erfarna och kompetenta plane-

rare som väljs genom ett anbudsförfarande med stöd av upphandlingslagen.

Stadsbilden och de offentliga byggnadernas utseende kan upplivas genom att i enlighet med initiativtagarens förslag utnyttja grafisk betong på fasaden eller fästa motiv bearbetade av andra material på fasaderna. I vissa objekt har fasader försetts med konst. Detta ska göras under byggnadens huvudplanerarens ledning och i samarbete med stadens konstmuseum.

I detaljplanen kan man också förutsätta att till exempel ett offentligt stadsrum ska uppfylla en viss kvalitetsnivå eller bidra till områdets enhetliga uttryck. Detta kan genomföras i den fortsatta planeringen genom metoder för formgivning.

I planeringen av allmänna områden strävar man efter estetiskt och konstruktionsmässigt högkvalitativa och funktionella lösningar som är hållbara och totalekonomiskt förnuftiga. Förvaltningarna samarbetar i att samla de material och lösningar som konstateras vara bäst och tar upp dem i nya anvisningar för stadsrum, dvs. en designmanual som ska sammanställas och blir färdig år 2016.

Anvisningarna blir öppna och uppdateras regelbundet. Detta gör det möjligt att enligt nuvarande praxis använda också nya innovativa produkter och material i offentliga områden och begränsar inte planerarnas frihet när det finns behov av lösningar som avviker från anvisningarna.

I svaret drog man den slutsatsen att det är värt understöd att främja inhemsk design också inom byggandet. Det smidigaste sättet att främja den finska designen är att man utnyttjar finländska formgivare inom industribranschen och producerar högkvalitativa och samtidigt konkurrenskraftiga produkter. Byggprodukter som planeras och tillverkas i andra länder lämpar sig inte alltid på bästa möjliga sätt för byggandet i Finland till exempel med anledning av klimatförhållandena. De grundläggande principerna för Europeiska unionen omfattar fri rörlighet för varor och att avlägsna tekniska handelshinder. Produkterna konkurrerar i fråga om egenskaper, kvalitet och pris. Myndigheter kan inte sätta upp sådana hinder för produkter från andra länder som inte bygger på föreskrifter när produkterna i fråga uppfyller kraven.

Som en stor markägare kan Helsingfors stad påverka utnyttjandet av högklassig design också genom tomtöverlåtelse. Olika aktörer kan inte heller i detta sammanhang obehörigt diskrimineras eller behandlas ojämnt.

13.04.2016

Staden anser att servicedesign också är en viktig del av formgivningen. Helsingfors har under mer än 10 år inkluderat designkunskapen i stadens utveckling, internationella profil och konkurrenskraft. Arbetet har resulterat i att staden har fått den internationella titeln Unesco City of Design. Avsikten är att fortsätta detta arbete.

Stadsstyrelsen anser det ovanstående utgöra en tillräcklig utredning i saken.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Katri Erroll, förvaltningsexpert, telefon: 310 36045
katri.erroll(a)hel.fi

Bilagor

- 1 Kunnan asukkaan aloite 17.10.2015
- 2 Asemakaavan muutos
- 3 Rakennuslautakunnan lausunto
- 4 Muotoilu kaupungin toimintakentässä

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutshistoria

Kaupunginhallitus 29.03.2016 § 273

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Päätös

Kaupunginhallitus päätti esittää kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättää merkitä kunnan asukkaan aloitteen tiedoksi.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Katri Erroll, hallintoasiantuntija, puhelin: 310 36045
katri.erroll(a)hel.fi

Kaupunginkanslia Kaupunkisuunnittelu- ja kiinteistötointa johtava apulaiskaupunginjohtaja 23.03.2016 § 27

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Päätös

Kaupunkisuunnittelu- ja kiinteistötointa johtava apulaiskaupunginjohtaja päätti lähettää kirjeen kirjoittajalle seuraavan vastauksen:

Suomalaisen muotoilun edistämistä maankäytön suunnittelun, kaavoituksen, luvituksen ja rakennushankkeiden toteutuksen yhteydessä on tekemänne aloitteen johdosta selvitetty eri hallintokuntien kanssa yhteistyössä.

Asiasta on oltu yhteydessä kaupunginkanslian elinkeino-osastoon sekä talous- ja suunnitteluosastoon ja siitä on saatu kaupunkisuunnitteluviraston, kaupungin taidemuseon, kiinteistölautakunnan, rakennuslautakunnan ja rakennusviraston lausunnot.

Aloitteessa esitetty toive muotoilun edistämisestä on periaatteessa kannatettava tavoite.

Muotoilu on tunnistettu kaupungin nykyisessä strategiassa merkittäväksi uudistumisen keinoksi, joka vaikuttaa kaupungin kilpailukykyyn. Muotoilu oli näkyvästi esillä erityisesti World Design Capital vuoden 2012 aikana. Strategiaohjelmaan 2013 - 2016 on kirjattu seuraavaa: "Helsinki vahvistaa asemaansa muotoilun suurkaupunkina käyttämällä muotoilua kaupungin uudistamisessa ja palveluiden kehittämisessä". Muotoilu on nostettu myös yhdeksi Helsingin avaintoimialoista, jota tuetaan mm. erilaisten kehittämishankkeiden kautta.

Viimeaikaisista hankkeista merkittävin on ollut vuoden 2015 lopussa päättynyt Toimiva kaupunki –hanke. Hankkeen kaupunkimuotoilijat kehittivät yhteensä noin 60 hanketta palvelumuotoilun keinoin. Esimerkkinä rakennushankkeisiin liittyvä Staran Siisti työmaa –hanke (<http://www.muotoilutarinat.fi/fi/projekti/stara-helen/>). Kokemuksia palvelumuotoilun käytöstä on myös mm. fyysisten rakennusten ja palvelujen yhteensovittamisen ja lähiöiden kehittämisen osalta. Kokemuksia on levitetty mm. Muotoilutarinat.fi –verkkojulkaisun kautta sekä teke-mällä yhteistyötä jo yli 10 vuotta Helsinki Design Weekin kanssa. Suomalaisen muotoiluorganisaatioiden kanssa tehtävästä kehitystyöstä esimerkkinä on Ornamon käynnissä oleva palvelumuotoilun hankintakäytäntöjen kehittäminen.

Kaupungin on toiminnassaan kuitenkin otettava huomioon lainsäädäntö, joka asettaa omat rajoituksensa nimenomaan suomalaisen muotoilun edistämiseen aloitteessa esitetyllä tavalla. Näitä rajoituksia käsitellään tarkemmin liitteenä olevassa rakennuslautakunnan lausunnossa.

Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus

Postadress
PB 10
00099 HELSINGFORS STAD
kaupunginkanslia@hel.fi

Besöksadress
Norra esplanaden 11-13
Helsingfors 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Telefon
+358 9 310 1641
Telefax
+358 9 655 783

FO-nummer
0201256-6

Kontonr
FI0680001200062637
Moms nr
FI02012566

Aloitteessa esitetyt näkökohdat kuuluvat kaavoitusjärjestelmässä lähinnä asemakaavoitusvaiheeseen. Asemakaavaa koskevat maankäyttö- ja rakennuslain 54 § sisältövaatimukset eivät varsinaisesti tunnista aloitteessa esitettyä, määrätyllä tavalla täsmennettävää pyrkimystä edistää nimenomaan kotimaista muotoilua.

Asemakaavaan voidaan kyllä sisällyttää esim. määräyksiä, jotka koskevat tietynlaisen materiaalin käyttämistä. Tästä on esimerkkinä Honkasuon asemakaava, jossa edellytettiin puumateriaalin käyttämistä.

Vaikka asemakaavassa harvemmin määrätään suoraan muotoiluun liittyvistä asioista, esimerkiksi julkiselta kaupunkitalalta edellytetään asemakaavamääräyksissä tiettyä laatutasoa tai alueen yhtenäistä ilmettä. Niitä pystytään toteuttamaan jatkosuunnittelussa juuri muotoilun keinoin. Alueen asemakaavoittaja on mukana yhteistyössä suunnittelun tarkemmissa vaiheissa. Kaavoittaja-arkkitehti on monissa tapauksissa ollut aktiivisena osapuolena edistämässä esimerkiksi ympäristötaiteen tai yhtenäisesti muotoillun julkisen ilmeen toteutumista. Esimerkkinä yhteistyöstä jatkosuunnittelun aikana voidaan mainita Pasilan keskuskorttelien designmanuaali, joka on toteutettu rakennusviraston ja kaupunkisuunnitteluviraston yhteistyönä. Designmanuaalissa määritellään kadunkalusteisiin, valaistukseen ym. julkiseen tilaan liittyvää kaupunkimuotoilua.

Aloitteessa viitataan Oulun matkakeskuksen asemakaavaan, jossa on määräys:

- rakennusten pääasiallisen julkisivumateriaalin tulee olla vaalea ja niiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota jalankulkijan näkökulmaan ja varmistaa että rakennusten maantasokerros muodostaa miellyttävää ja vaihtelevaa kaupunkikuvaa. Toivottavaa on, että julkisivujen suunnittelun yhteydessä tutkitaisiin mahdollisuus pohjoissuomalaisen muotoilun tuotteiden hyväksikäyttämiseen julkisivujen elävöittämiseksi.

Helsingissä edellä esitetyn kaltaisia tavoitteellisen tason asemakaavamääräyksiä ei käytetä. Vastaavissa aihepiireissä (esimerkiksi aloitteessa mainittu graafisen betonin käyttö) tavoitteeseen voidaan ohjata joko asemakaavan selostuksessa tai asemakaavan liitteenä esitettävissä toteutusta ohjaavissa korttelikorteissa (aiemmin rakentamistapaohjeissa), mutta yleensä vastaaviin tavoitteisiin ohjataan yhteistyössä eri osapuolten kanssa kaavoitusta seuraavissa suunnitteluvaiheissa.

Liikennesuunnitteluun liittyvä muotoilu liittyy yleensä muiden hallintokuntien hankkeisiin kuten rakennusviraston katusuunnitelmiin tai Helsingin seudun liikenteen (HSL) joukkoliikennesuunnitteluun, mutta kaupunkisuunnitteluviraston liikennesuunnittelijat ja kaavoittajat ovat

mukana yhteistyössä. Esimerkiksi hyvän opastuksen suunnittelussa muotoilu näkyy kylttien ja grafiikan ilmeen lisäksi selkeytenä ja sujuvuutena ja tilan helppona hahmottamisena. Kampin joukkoliikennetermiinien ja kauppakeskuksen suunnittelun aikana opastuksen suunnittelusta vastasi liikennesuunnittelijoiden ja muotoilijoiden tiimi.

Myös kaupunkisuunnittelussa käytetään palvelumuotoilua. Kaavotukseen liittyvissä vuorovaikutusprosesseissa hyödynnetään muotoilun käyttämiä menetelmiä, jotta asukkaat voivat paremmin olla mukana suunnittelussa ja vaikuttamassa lopputulokseen, mistä Helsingin uudessa yleiskaavaehdotuksessa asukastyöpajoissa työskentely on hyvä esimerkki.

Rakennushankkeiden luvitus

Rakennusluvan myöntämisedellytyksistä säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 19 luvussa. Perussäännös, silloin kun kysymys on asemakaava-alueesta, on lain 135 §. Sen mukaan luvan edellytyksenä on muun muassa, että rakennushanke on voimassa olevan asemakaavan mukainen ja rakentaminen täyttää sille maankäyttö- ja rakennuslain 117 §:ssä sekä muut em. lain mukaiset tai sen nojalla asetetut vaatimukset.

Rakennusluvan harkinta on oikeusharkintaista viranomaistoimintaa. Suomalaisen muotoilun edistäminen aloitteen tarkoittamalla tavalla on sille vierasta. Kun luvan edellytykset täyttyvät, tulee lupa myöntää. Yleensä silloinkin, kun asemakaava on määritellyt käytettäväksi tietynlaista rakennusmateriaalia, on käytettävissä lukuisia eri vaihtoehtoja, jotka määräyksen täyttävät. Edellytyksenä ei voi olla, että vain tietyssä maassa valmistettu ja muotoiltu tuote on kelpoinen.

Mitä edellä on todettu luvituksesta, pätee myös rakennushankkeen toteutusvaiheeseen.

Rakennustuotteita koskee Euroopan unionin asetus (305/2011). Asetuksella, joka on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, edistetään rakennustuotteiden sisämarkkinoita. Kansallista rakennustuotteiden hyväksymismenettelyä on voitu 1.7.2013 jälkeen käyttää ainoastaan sellaisille rakennustuotteille, joille ei ole määritelty Euroopan tasoista harmonisoitua tuotestandardia tai eurooppalaista teknistä arviointia (ETA). Noin 80 prosenttia markkinoilla olevista rakennustuotteista kuuluu CE-merkintävelvollisuuden piiriin. Silloin kun CE-merkintää ei voi rakennustuotteessa käyttää, sovelletaan lakia eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä (954/2012).

Viranomaisen ei toisin sanoen voi vaatia käyttämään vain kotimaista rakennustuotetta, jos tarjottu tuote täyttää sille eurooppatasoisesti ase-

tetut vaatimukset tai muutoin sovellettavat kansallisen tason tuotevaatimukset.

Rakennushankkeiden toteutus

Muotoilun edistämisen edellytyksenä on hyvä yhteistyö kaupungin eri organisaatioiden, rakennuttajien ja suunnittelijoiden kanssa.

Toimitilojen hankkiminen ja toteuttaminen kaupungin virastojen tarpeisiin on pääsääntöisesti kiinteistöviraston tilakeskuksen vastuulla lukuun ottamatta liikuntaviraston, pelastuslaitoksen, Korkeasaaren eläintarhan sekä liikelaitosten hankkeita. Tilakeskus myös vastaa hallinnassaan olevien kiinteistöjen perusparannuksista ja kunnossapidosta.

Tilakeskuksen tavoitteena on varmistaa sekä uudisrakentamisessa että peruskorjauksessa rakentamisen laatu siten, että palvelurakennuksissa voidaan toimia turvallisissa ja terveellisissä olosuhteissa. Tilakeskus pyrkii suosimaan rakentamisessa hyviä, kestäviä materiaaleja ja turvallisia, pitkäaikaiskestäviä rakenteita. Rakennushankkeissa tavoitellaan sekä investointikustannuksiltaan että kestävyydeltään kustannustehokkaita ratkaisuja.

Kaupungin palvelurakennuksissa pyritään myös esteettisesti laadukkaisiin ratkaisuihin. Julkisten rakennusten tulee erottua kaupunkirakenteessa ja ilmentää käyttötarkoitustaan. Tähän voidaan vaikuttaa rakennuksen yleishahmolla ja myös julkisivujen käsittelyllä.

Rakentamisen tekninen ja esteettinen laatu pyritään varmistamaan käyttämällä kaupungin rakennushankkeissa kokeneita ja osaavia suunnittelijoita, jotka valitaan hankintalain edellyttämällä kilpailumenettelyllä.

Kaupunkikuvaa ja julkisten rakennusten ilmettä voidaan elävöittää käyttämällä mm. julkisivuissa aloitteen tekijän esittämää graafista betonia tai liittämällä julkisivuihin muuhun materiaaliin työstettyjä aiheita. Julkisivuihin on myös joissakin kohteissa liitetty taidetta. Tämän tulee tapahtua rakennuksen pääsuunnittelijan johdolla ja yhteistyössä kaupungin taidemuseon kanssa. Ratkaisujen tulee kuitenkin aina olla sellaisia, että ne ovat kestäviä, huollettavia ja kokonaistaloudellisesti perusteltuja.

Suomalaista muotoilua voidaan esimerkiksi edistää hankkeissa, joissa yksi prosentti rakennusmäärärahoista sijoitetaan taiteeseen. HAM Helsingin taidemuseo on useissa ko. hankkeissa esittänyt muotoilun edustajia kohteiden taiteilijoiksi.

Yleisten alueiden suunnittelu ja toteutus

Rakennusvirasto hallinnoin yleisiä alueita, kuten katuja, puistoja ja aukioita. Viraston vastaa niiden suunnitteluttamisesta, rakennuttamisesta ja ylläpidosta.

Suunnittelussa pyrkimyksenä ovat esteettisesti ja rakenteellisesti laadukkaat ja toimivat ratkaisut, jotka ovat kestäviä ja kokonaistaloudellisesti mielekkäitä. Koko kaupungin parhaiksi todetut ratkaisut ja materiaalit kootaan julkisissa ulkotiloissa toimivien hallintokuntien ja liikelaitosten yhteistyössä laadittavaan kaupunkitilaohjeeseen eli designmanuaaliin, joka valmistuu vuoden 2016 aikana.

Kaupunkitilaohje vahvistaa Helsingin ominaispiirteitä. Se määrittelee tunnistettavan Helsinki-ilmeen, jolle on ominaista myös suomalaisen muotoilun ja korkean laadun edistäminen. Ohje on avoin ja päivittyvä. Se mahdollistaa nykykäytännön mukaisesti myös uusien innovatiivisten tuotteiden sekä materiaalien käytön yleisillä alueilla eikä rajoita suunnittelijoiden vapautta silloin, kun ohjeesta poikkeaville ratkaisuille on tarvetta.

Lopuksi

Kotimaisen muotoilun edistäminen myös rakentamisessa on kannatettava pyrkimys. Edistäminen toteutuu parhaiten, kun alan teollisuus käyttää hyväksi suomalaisia muotoilijoita ja tuottaa korkealaatuisia, mutta samalla kilpailukykyisiä tuotteita. Muissa maissa suunnitellut ja valmistetut rakennustuotteet eivät aina parhaalla mahdollisella tavalla sovellu suomalaiseen rakentamiseen esimerkiksi ilmastollisista syistä johtuen. Euroopan unionin perusperiaatteita on tavaroiden vapaa liikkuvuus ja kaupan teknisten esteiden poistaminen. Tuotteet kilpailevat ominaisuuksiensa, laatunsa ja hintojensa kautta. Viranomaiset eivät voi asettaa säännöksiin perustumattomia esteitä muiden maiden tuotteille silloin kun ne täyttävät asetetut vaatimukset.

Helsingin kaupunki suurena maanomistajana voi vaikuttaa korkealaatuisten muotoilun käyttämiseen myös tontinluovutuksen keinoin. Tällöinkään ei voi kuitenkaan eri toimijoita perusteettomasti ja epätasapuolisesti syrjiä.

Kaupunki näkee myös palvelumuotoilun tärkeänä osana muotoilun kenttää. Helsinki on yli 10 vuoden ajan tuonut muotoiluosaamista osaksi kaupungin kehittämistä, kansainvälistä profiilia ja kilpailukykyä. Tämän työn seurauksena Helsinki on saanut kansainvälisen UNESCO City of Design -nimityksen. Tätä työtä on tarkoitus jatkaa.

Lisätiedot

Katri Erroll, hallintoasiantuntija, puhelin: 310 36045
katri.erroll(a)hel.fi

Kiinteistölautakunta 28.01.2016 § 28

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Lausunto

Kiinteistölautakunta antoi kaupunginhallitukselle kuntalaisaloitteesta koskien suomalaisen muotoilun edistämistä maankäytön suunnittelun, kaavoituksen, luvituksen ja rakennushankkeiden toteutuksen yhteydessä seuraavan lausunnon:

Tavoitteet rakennushankkeiden toteutuksessa

Toimitilojen hankkiminen ja toteuttaminen kaupungin virastojen tarpeisiin on pääsääntöisesti kiinteistöviraston tilakeskuksen vastuulla lukuun ottamatta liikuntaviraston, pelastuslaitoksen, Korkeasaaren eläintarhan sekä liikelaitosten hankkeita. Tilakeskus myös vastaa hallinnassaan olevien kiinteistöjen perusparannuksista ja kunnossapidosta.

Tilakeskuksen tavoitteena on varmistaa sekä uudisrakentamisessa että peruskorjauksessa rakentamisen laatu siten, että palvelurakennuksissa voidaan toimia turvallisissa ja terveellisissä olosuhteissa. Tilakeskus pyrkii suosimaan rakentamisessa hyviä, kestäviä materiaaleja ja turvallisia, pitkäaikaiskestäviä rakenteita. Rakennushankkeissa tavoitellaan sekä investointikustannuksiltaan että kestävyydeltään kustannustehokkaita ratkaisuja.

Kaupungin palvelurakennuksissa pyritään myös esteettisesti laadukkaisiin ratkaisuihin. Julkisten rakennusten tulee erottua kaupunkirakenteessa ja ilmentää käyttötarkoitustaan. Tähän voidaan vaikuttaa rakennuksen yleishahmolla ja myös julkisivujen käsittelyllä.

Rakentamisen tekninen ja esteettinen laatu pyritään varmistamaan käyttämällä kaupungin rakennushankkeissa kokeneita ja osaavia suunnittelijoita, jotka valitaan hankintalain edellyttämällä kilpailumenettelyllä.

Kaupunkikuvaa ja julkisten rakennusten ilmettä voidaan elävöittää käyttämällä mm. julkisivuissa aloitteen tekijän esittämää graafista betonia tai liittämällä julkisivuihin muuhun materiaaliin työstettyjä aiheita. Julkisivuihin on myös joissakin kohteissa liitetty taidetta. Tämän tulee tapahtua rakennuksen pääsuunnittelijan johdolla ja yhteistyössä kaupungin taidemuseon kanssa. Ratkaisujen tulee kuitenkin aina olla sellaisia, että ne ovat kestäviä, huollettavia ja kokonaistaloudellisesti perusteltuja.

Käsittely

28.01.2016 Ehdotuksen mukaan

Vastaehdotus:

Joonas Pulkkinen: Esitän seuraavan vastaehdotuksen:

Lausuntoehdotuksen 4. kappaleeseen lisätään uusi seuraavan sisältöinen viimeinen virke: Kiinteistölautakunta kuitenkin toteaa, että suomalaista innovatiivista rakentamista ja uutta designia, suunnittelua ja muotoilua hyödyntävää rakentamista sekä nämä tekijät huomioon ottavia kilpailumalleja tulisi tulevaisuudessa kehittää laajemmin.

Vastaehdotus raukesi kannattamattomana.

Esittelijä

vs. tilakeskuksen päällikkö
Markku Metsäranta

Lisätiedot

Anneli Nurmi, projektinjohtaja, puhelin: 310 86432
anneli.nurmi(a)hel.fi
Irmeli Grundström, hankepäällikkö, puhelin: 310 42319
irmeli.grundstrom(a)hel.fi

Kaupunkisuunnitteluvirasto 15.1.2016

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Kaupunginhallitus pyytää kaupunkisuunnitteluviraston lausuntoa kuntalaisaloitteesta, joka koskee suomalaisen muotoilun edistämisestä kaupungin suunnitteluprosesseissa, 29.1.2016 mennessä.

Kaupunkisuunnitteluvirasto toteaa, että kuntalaisaloitteessa esitetty toive muotoilun edistämisestä on kannatettava tavoite. Muotoilun edistämisen edellytyksenä on hyvä yhteistyö kaupungin eri organisaatioiden, rakennuttajien ja suunnittelijoiden kanssa.

Vaikka asemakaavassa harvemmin määrätään suoraan muotoiluun liittyvistä asioista, esimerkiksi julkiselta kaupunkitalalta edellytetään asemakaavamääräyksissä tiettyä laatutasoa tai alueen yhtenäistä ilmettä. Niitä pystytään toteuttamaan jatkosuunnittelussa juuri muotoilun keinoin. Alueen asemakaavoittaja on mukana yhteistyössä suunnittelun tarkemmissa vaiheissa. Kaavoittaja-arkkitehti on monissa tapauksissa ollut aktiivisena osapuolena edistämässä esimerkiksi ympäristötaiteen tai yhtenäisesti muotoillun julkisen ilmeen toteutumista. Esimerkkinä yhteistyöstä jatkosuunnittelun aikana voidaan mainita Pasilan keskuskorttelien designmanuaali, joka on toteutettu rakennusviraston ja kaupungin

kisuunnitteluviraston yhteistyönä. Designmanuaalissa määritellään kadunkalusteisiin, valaistukseen ym. julkiseen tilaan liittyvää kaupunkimuotoilua.

Kuntalaisaloitteessa viitataan Oulun matkakeskuksen asemakaavaan, jossa on määräys:

- rakennusten pääasiallisen julkisivumateriaalin tulee olla vaalea ja niiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota jalankulkijan näkökulmaan ja varmistaa että rakennusten maantasokerros muodostaa miellyttävää ja vaihtelevaa kaupunkikuvaa. Toivottavaa on, että julkisivujen suunnittelun yhteydessä tutkitaisiin mahdollisuus pohjoissuomalaisen muotoilun tuotteiden hyväksikäyttämiseen julkisivujen elävöittämiseksi.

Helsingissä edellä esitetyn kaltaisia tavoitteellisen tason, ei pakollisia asemakaavamerkintöjä ei käytetä, vaan vastaavissa aihepiireissä (esimerkiksi aloitteessa mainittu graafisen betonin käyttö) tavoitteeseen voidaan ohjata joko asemakaavan selostuksessa tai asemakaavan liitteenä esitettävissä toteutusta ohjaavissa korttelikorteissa(aiemmin rakentamistapaohjeissa), mutta yleensä vastaaviin tavoitteisiin ohjataan yhteistyössä eri osapuolten kanssa kaavoitusta seuraavissa suunnitteluvaiheissa.

Liikennesuunnitteluun liittyvä muotoilu liittyy yleensä muiden hallintokuntien hankkeisiin kuten rakennusviraston katusuunnitelmiin tai Helsingin seudun liikenteen (HSL) joukkoliikennesuunnitteluun, mutta kaupunkisuunnitteluviraston liikennesuunnittelijat ja kaavoittajat ovat mukana yhteistyössä. Esimerkiksi hyvän opastuksen suunnittelussa muotoilu näkyy kylttien ja grafiikan ilmeen lisäksi selkeytenä ja sujuvuutena ja tilan helppona hahmottamisena. Kampin joukkoliikenneterminaalien ja kauppakeskuksen suunnittelun aikana opastuksen suunnittelusta vastasi liikennesuunnittelijoiden ja muotoilijoiden tiimi.

Myös kaupunkisuunnittelussa käytetään palvelumuotoilua. Kaavoitukseen liittyvissä vuorovaikutusprosesseissa hyödynnetään muotoilun käyttämiä menetelmiä, jotta asukkaat voivat paremmin olla mukana suunnittelussa ja vaikuttamassa lopputulokseen, mistä Helsingin uudessa yleiskaavaehdotuksessa asukastyöpajoissa työskentely on hyvä esimerkki.

Lisätiedot

Hanna Pikkarainen, projektipäällikkö, puhelin: 31037027
hanna.pikkarainen(a)hel.fi

Rakennusvirasto 8.12.2015

HEL 2015-011354 T 10 03 08

Kaupunginhallitus pyytää rakennusviraston lausuntoa kuntalaisaloitteesta, joka koskee muun muassa designin ja graafisen betoninkäytön edistämistä, 29.1.2016 mennessä.

Rakennusvirasto hallinnoin yleisiä alueita, kuten katuja, puistoja ja aukioita. Viraston vastaa niiden suunnitteluttamisesta, rakennuttamisesta ja ylläpidosta.

Suunnittelussa pyrkimyksenä ovat esteettisesti ja rakenteellisesti laadukkaat ja toimivat ratkaisut, jotka ovat kestäviä ja kokonaistaloudellisesti mielekkäitä. Koko kaupungin parhaiksi todetut ratkaisut ja materiaalit kootaan julkisissa ulkotiloissa toimivien hallintokuntien ja liikelaitosten yhteistyössä laadittavaan kaupunkitilaohjeeseen eli designmanuaaliin, joka valmistuu vuoden 2016 aikana.

Kaupunkitilaohje vahvistaa Helsingin ominaispiirteitä. Se määrittelee tunnistettavan Helsinki-ilmeen, jolle on ominaista myös suomalaisen muotoilun ja korkean laadun edistäminen. Ohje on avoin ja päivittyvä. Se mahdollistaa nykykäytännön mukaisesti myös uusien innovatiivisten tuotteiden sekä materiaalien käytön yleisillä alueilla eikä rajoita suunnittelijoiden vapautta silloin, kun ohjeesta poikkeaville ratkaisuille on tarvetta.

Lisätiedot

Pia Rantanen, suunnitteluvastaava, puhelin: 310 38812
pia.rantanen(a)hel.fi